

BELEIDSREGEL PRIVAAT HANDELEN 2025

1 Inleiding

Sinds het begin van deze eeuw is voortdurend door ministeries gesleuteld aan een sluitende en bruikbare regeling voor het privaat kunnen en mogen handelen van door de overheid bekostigde mbo-, hbo- en wo-instellingen. Steeds dook er weer iets op dat niet paste in de regeling of zich in een soort grijs gebied leek af te spelen. Om een en ander goed te kunnen controleren was er dus vaak te weinig houvast, onder meer voor de Inspectie in haar rol daarbij. Na in 2021 met een eerste poging te zijn gekomen tot een actualisering van de regeling is nu per 8 april jl. een volledige nieuwe *'Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten 2025'* verschenen. Alles was er tot dat moment nog was rond dit onderwerp, is daarmee komen te vervallen.

In het begin van dit jaar hebben we aan de ontwerpversie van deze regeling uitgebreid aandacht besteed, door de onderliggende zaken te beoordelen op mogelijke gevolgen en effecten. Wat nu bij de definitieve versie opvalt is dat de regeling op zich heel compact is geformuleerd en alle verdere uitwerkingen in een toelichting zijn opgenomen. Uiteraard vormen ze een geheel en dat zullen de gebruikers van de regeling voortdurend in de gaten dienen te houden, om te voorkomen dat er weer allerlei grijze gebieden ontstaan en er over vier jaren weer aan moet worden gesleuteld.

In dit document nemen we eerst de beleidsregel als zodanig voor het hbo door, om vervolgens de toelichting onder de loep te nemen. Het uitgangspunt is alleen de 'spannende' zaken daarvan bij de kop te pakken, want de rest is vaak juridisch ingestoken. Daarbij laten we eventuele discussies aan de experts over. Zo'n zaak zetten we in een kader, met de tekst waarom het draait en vervolgens ons commentaar. We hopen daarmee verdere duidelijkheid te verschaffen, mede om kenbaar te maken dat deze beleidsregel op diverse onderdelen toch behoorlijk streng is ingestoken.

2 De beleidsregel zelf

Beleidsregel van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 28 maart 2025, nr.1667-475, houdende voorwaarden waaronder bekostigde HO- en MBO-instellingen met publieke middelen mogen investeren in private activiteiten (Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten 2025)

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Gelet op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht, de artikelen 1.9, eerste lid, 2.9, derde lid, en 15.1, eerste lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, de artikelen 1.3.1, derde lid, 1.3.2, tweede lid, 1.7.1, 2.5.9, tweede lid, en 11.1, eerste lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs, en artikel 4, lid 5a, van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;

Besluit:

HOOFDSTUK 1. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1.1 Begripsbepalingen In deze beleidsregel wordt verstaan onder:

- a. bevoegd gezag: rechtspersoon die een regionaal opleidingscentrum of een beroepscollege in stand houdt als bedoeld in artikel 2.1.3, derde lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs, dan wel instellingsbestuur als bedoeld in artikel 1.1, onderdeel j, aanhef en eerste streepje, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
- b. integrale kostprijs: kostprijs als bedoeld in artikel 25i, eerste lid, van de Mededingingswet en die bestaat uit alle kosten die samenhangen met de private activiteit;

- c. investeren met publieke middelen: aanwenden van publieke middelen in welke vorm dan ook;
- d. marktconform tarief: het tarief dat voor een private activiteit in rekening wordt gebracht en dat overeenkomt met wat gegeven de marktomstandigheden redelijk is;
- e. private activiteiten: alle activiteiten die onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag worden uitgevoerd en die niet tot de wettelijke taak kunnen worden gerekend;
- f. publieke middelen: middelen verkregen ten laste van de rijksbegroting of anderszins uit hoofde van bij of krachtens de wet ingestelde heffingen bestemd om de wettelijke taak te verrichten, alsmede de opbrengsten daarvan en de voorzieningen die met deze middelen of heffingen zijn of worden gefinancierd, zoals de huisvesting en het personeel;
- g. wettelijke taak: taak van het bevoegd gezag of de onderwijsinstelling zoals beschreven in hoofdstuk I, titel 3, van de Wet educatie en beroepsonderwijs, of artikel 1.3, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor zover deze taak voor bekostiging in aanmerking komt.

Artikel 1.2 Doel van de beleidsregel

Deze beleidsregel beschrijft de voorwaarden waaronder het bevoegd gezag met publieke middelen mag investeren in private activiteiten, met als doel om onrechtmatige besteding van publieke middelen door het bevoegd gezag te voorkomen en om de concurrentieverhouding tussen het bevoegd gezag en ondernemingen zo gelijk mogelijk te houden.

Commentaar

Het is interessant te zien dat het bij het doel gaat om 'ondernemingen' waarmee een bekostigde instelling te maken krijgt op 'het zo gelijk mogelijk ingerichte speelveld'. Het betreft dus het op een vergelijkbare wijze opereren op de scholingsmarkt met alle soorten aanbieders. Het betreft niet alleen de private instellingen maar ook bedrijven, organisaties, beroepsnetwerken, branches enz. die zorgen voor het scholen van allerlei doelgroepen. Een bekostigde instelling moet derhalve de markt goed (ver)kennen om te weten waaraan men begint en waarbij volgens de beleidsregel geen plek (meer) is voor een ROC, hogeschool dan wel universiteit.

Artikel 1.3 Reikwijdte

1. Deze beleidsregel is van toepassing op investeringen met publieke middelen in private activiteiten.
2. Deze beleidsregel is niet van toepassing op de activiteiten, genoemd in de Regeling beleggen, lenen en derivaten 2016.
3. Deze beleidsregel is niet van toepassing op investeringen in private activiteiten voor zover die activiteiten volledig worden gefinancierd met subsidie, als bedoeld in artikel 4:21 van de Algemene wet bestuursrecht, anders dan de bekostiging of eventuele aanvullende middelen waarover het bevoegd gezag beschikt ter uitvoering van de wettelijke taak.

Commentaar

Let hierbij dus op het gebruik van het begrip 'volledig'. Er kan dus subsidie worden verkregen voor een bepaalde activiteit op zich en dan is deze regel niet nodig om daarop te laten toepassen. Een bijzondere situatie doet zich overigens voor bij een regeling zoals Erasmus+. Daaronder vallen projecten en dan moet de instelling vaak zelf een deel inbrengen van het budget. Dat gebeurt veelal door het inzetten van personeel, op basis van hun aanstelling en de bijbehorende functie. Er is aldus sprake van een gedeeltelijke subsidie, maar we nemen aan dat de overheid niet moeilijk gaat doen met betrekking tot de gedeeltelijke eigen financiering – zeker als het onderwerp van het project bij de wettelijke taken en doelstellingen past.

HOOFDSTUK 2. VOORWAARDEN EN VERANTWOORDING

Artikel 2.1 Voorwaarden

Het bevoegd gezag mag uitsluitend onder de volgende cumulatieve voorwaarden met publieke middelen investeren in private activiteiten:

Commentaar

Het houdt in dat aan alle voorwaarden moet worden voldaan. Dat betekent aldus het hebben van een behoorlijk strak en streng kader waarbinnen een instelling dient te opereren.

- de private activiteit is in lijn met de wettelijke taak van het bevoegd gezag;
- de private activiteit levert meerwaarde op voor de kwaliteit van de uitvoering van de wettelijke taak;
- de investering is proportioneel;
- de private activiteit wordt aangeboden voor ten minste een tarief dat gelijk is aan of groter is dan de integrale kostprijs van die activiteit, dan wel tegen een marktconform tarief; en
- een positief resultaat op de private activiteit wordt aan het publieke eigen vermogen toegevoegd ter uitvoering van de wettelijke taak.

Artikel 2.2 Verantwoording

1. Het bevoegd gezag legt verantwoording af over investeringen met publieke middelen in private activiteiten in het bestuursverslag, bedoeld in artikel 2.5.4 van de Wet educatie en beroepsonderwijs en artikel 2.9 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

2. In afwijking van het eerste lid kan het bevoegd gezag verantwoording in het bestuursverslag achterwege laten voor zover de totale investeringen met publieke middelen in private activiteiten niet meer bedragen dan 0,1 procent van de rijksbijdrage die het bevoegd gezag ontvangt op grond van artikel 2.2.4 van de Wet educatie beroepsonderwijs dan wel op grond van artikel 2.7 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Commentaar

Interessant percentage, 0,1% van de rijksbijdrage. Bij een rijksbijdrage van 20 miljoen is er een norm van 20.000 euro, dus dat onder dat bedrag hoeft geen rekening te worden gehouden met een rapportage. Er zal een relatief beperkt aantal instellingen zijn dat hieronder zal gaan vallen...

3. Het bevoegd gezag ordent en presenteert de private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd in soorten activiteiten.

Commentaar

Er wordt gesproken over een ordening bij het rapporteren over de private zaken die worden gedaan. Dat betekent gewoon, eigenlijk gezegd, dat het CvB gelijksoortige activiteiten bij elkaar zet (zoals bij lid 4 wordt geacht te worden gedaan). Men kan dan al snel zien of bepaalde winsten en verliezen elkaar binnen zo'n onderdeel elkaar in evenwicht kunnen houden.

4. Het bestuursverslag bevat:
 - a. een toelichting op de in het derde lid genoemde ordening;
 - b. een beschrijving van de juridische en organisatorische inbedding van de private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd, inclusief een beschrijving van de verantwoordelijkheidstoedeling;
 - c. een beschrijving van het (risico-)beleid en beheer;

- d. een kwalitatieve beschrijving van de meerwaarde van de soort private activiteit voor de uitvoering van de wettelijke taak;

Commentaar

Hier draait het vooral om: Kan men de meerwaarde aantonen of gaat het om zaken die privaat worden verricht, maar buiten de scope van de instelling vallen?

Het is van belang om steeds nadrukkelijk in het verslag de link te leggen met een onderdeel van de instelling. Daar bedoelen we mee dat bepaalde private activiteiten kunnen worden gekoppeld aan een faculteit of afdeling en vaak ook nog een bepaalde sector, een groep van opleidingen of een specifieke opleiding dan wel een afstudeerrichting.

Er wordt gewezen op de koppeling aan de wettelijke taak van het hbo. In de annex proberen we een inhoudelijke analyse los te laten op de wettekst die op het hbo betrekking heeft.

- e. een overzicht van de private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd, in lijn met de in het derde lid genoemde ordening.
5. Het overzicht als bedoeld in het vierde lid, onderdeel e, verschaft inzicht in:
 - a. de totale baten afkomstig van afnemers van de private activiteiten;
 - b. de totale investering met publieke middelen; en
 - c. de totale kosten per soort activiteiten.

6. Het bevoegd gezag verstrekt op verzoek van de minister dan wel op verzoek van de Inspectie van het onderwijs alle benodigde informatie om de rechtmatigheid van investeringen met publieke middelen in private activiteiten te kunnen beoordelen.

HOOFDSTUK 3. SLOTBEPALINGEN

Artikel 3.1 Evaluatie

Deze beleidsregel wordt binnen drie jaar na de inwerkingtreding geëvalueerd met betrekking tot de doeltreffendheid en de effecten daarvan in de praktijk.

Artikel 3.2 Intrekking

De Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten (2021) wordt ingetrokken.

Artikel 3.3 Inwerkingtreding

Deze beleidsregel treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en werkt terug tot en met 1 januari 2025, met dien verstande dat artikel 2.2, eerste tot en met vijfde lid in werking treedt met ingang van 1 januari 2026 over het verslagjaar 2025.

Artikel 3.4 Citeertitel

Deze beleidsregel wordt aangehaald als: Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten 2025. Deze beleidsregel zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

3 De toelichting

Algemeen

1.1 Historisch overzicht

Commentaar

Het is goed dat OCW een overzicht geeft van wat dus al meer dan 20 jaren speelt, na de constatering dat er een te ruime interpretatie werd gehanteerd door de onderwijsinstellingen met betrekking tot wat naast de bekostigde taak ook best wel privaat was te doen.

In 2002/2003 heeft de Auditdienst Rijk (ADR) forse onregelmatigheden geconstateerd in de besteding van publieke middelen in het beroepsonderwijs en in het hoger onderwijs. Om (toekomstige) onregelmatigheden tegen te gaan, zijn in 2003 en 2004 de notities 'Helderheid in de bekostiging van het beroepsonderwijs en de volwasseneducatie' en 'Helderheid in de bekostiging van het hoger onderwijs' (hierna: de Notities Helderheid) opgesteld. De Notities Helderheid bestonden uit een aantal thema's, waaronder thema 2: 'Investeren van publieke middelen in private activiteiten', dat wetsinterpreterend beleid bevatte op grond waarvan het voor onderwijsinstellingen in het beroepsonderwijs en hoger onderwijs mogelijk werd gemaakt om onder voorwaarden met publieke middelen te investeren in private activiteiten.

De voorwaarden werden door de toenmalige Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in de brieven van 2 november 2004 en 20 juli 2005 aan de Tweede Kamer verder toegelicht en aangevuld.

Daarnaast bracht het Ministerie van OCW in 2011 een 'Handreiking Voor De Inrichting van Onderwijskundige Publiek-Private Arrangementen' uit, dat eveneens (aanvullend) beleid bevatte ten aanzien van thema 2.

In 2015 stelde de Inspectie van het onderwijs (hierna: de inspectie) vast dat het beleid met betrekking tot thema 2 begrippen bevatte die niet of onduidelijk waren gedefinieerd waardoor het beleid multi-interpretabel was en daarmee niet goed uitvoerbaar en handhaafbaar. Op aanbeveling van de inspectie is besloten het beleid te verduidelijken, hetgeen in 2021 resulteerde in de Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten, dat thema 2 van de Notities Helderheid en eerdergenoemde Handreiking verving.

Na vaststelling van deze beleidsregel bleken in het mbo, hbo en wo problemen te zijn in de uitvoering en in de toepassing van de beleidsregel, deels vanwege de administratieve lasten en deels vanwege verschillende interpretaties van het beleid. Daarnaast was er onbegrip voor sommige beleidskeuzen die aan het beleid ten grondslag lagen. Om de uitvoerbaarheid van de beleidsregel te kunnen verbeteren zijn instellingen in de gelegenheid gesteld hun vragen op schrift te stellen.

Dit heeft geleid tot de brief aan de instellingen van 29 juli 2022 waarbij op allerlei casuïstiek is ingegaan.

Vervolgens is er veelvuldig overleg geweest met de MBO-Raad, de Vereniging Hogescholen, de Universiteiten van Nederland, de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding, alsmede met verschillende onderwijsinstellingen over de knelpunten die zij ervoeren bij de toepassing van de beleidsregel. In de tussentijd is de verplichting om conform het nieuwe beleid te verantwoorden tot twee keer toe met een jaar uitgesteld tot het verslagjaar 2023.

Naar aanleiding van ervaringen uit de accountantscontrole over het verslagjaar 2023 is in de Nieuwsbrief Jaarverslaggeving Onderwijs van 3 mei 2024 ingegaan op casuïstiek betreffende de jaarstukken 2023 en de controle daarop.

In 2024 heeft de Landsadvocaat advies uitgebracht over de juridische mogelijkheden om het beleid ten gunste van de bekostigde onderwijsinstellingen te versoepelen. Dit advies geeft aanleiding om de beleidsregel op enkele onderdelen te herzien, met name ten aanzien van de beleidsmatige invulling van de voorwaarde dat investeringen met publieke middelen in private activiteiten niet mogen leiden tot oneerlijke concurrentie.

De wijzigingen in het beleid betreffen de volgende onderdelen:

- a. het opnemen van de mogelijkheid om voor private activiteiten een marktconform tarief te hanteren in plaats van een integrale kostprijs;
- b. het schrappen van de verplichting de integrale kostprijs onder alle omstandigheden ook ex post te berekenen; en
- c. het schrappen van de voorwaarde dat overcapaciteit voor de wettelijke taak slechts tijdelijk voor private activiteiten kan worden ingezet en moet worden afgestoten als dat mogelijk is.

Commentaar

Het betreft hier de belangrijkste aanpassingen binnen de beleidsregel. Het betekent dat een bekostigde instelling met z'n toegestane private activiteiten mag 'meebewegen', dus bijvoorbeeld als de prijs omlaag dan wel omhoog kan of moet.

Het gaat vooral om het meedoen op de onderwijsmarkt, op het 'level playing field'. Dat is al jaren een lastig te ontginnen en te exploiteren gebied want vaak wordt gesteld dat scholing eigenlijk geen echte 'markt' is. Private instellingen en commerciële aanbieders kunnen gewoon hun gang gaan, terwijl de bekostigde instellingen zich binnen een strak kader dienen te bewegen, ook nog steeds ondanks deze aanpassingen. Het goed kunnen onderkennen van de markt en het identificeren van 'de concurrenten' en hun prijsbeleid is razend moeilijk, bijvoorbeeld als de bekostigde instelling bewust uit de markt wordt geduwd – al is het maar met stuntprijzen en 'aanbiedingen'.

Een vorm van nacalculatie is niet meer verplicht. Maar we kunnen ons niet voorstellen dat dit normaal gesproken al niet gebeurt, om te bezien waar mogelijkheden zijn voor een verhoging of verlaging van de prijs.

Ook kan worden bezien of het een structurele activiteit betreft, mogelijk met het langer kunnen inzetten van de overcapaciteit die er wellicht is (en waarbij de betreffende personen een 'buffer' kunnen vormen voor de reguliere scholing). Een interessante kwestie daarbij is als het mensen betreft die niet in vaste dienst zijn, en juist om hun expertise voor deze externe private activiteiten zijn aangetrokken. Zijn het zzp'ers of mensen die simpelweg structureel bij de bekostigde instelling aan de slag gaan, op basis van een structureel rooster? Denk hierbij ook even voor het hbo aan de lectoren en hun kenniskringen die ook mogelijk van buitenaf deelnemen aan het onderzoek en het uitserveren van de ontwikkelde kennis. Denkstof genoeg.

Daarnaast is op de volgende onderdelen de toelichting op de beleidsregel verduidelijkt:

- a. de beleidsregel is van toepassing op alle met publieke middelen gefinancierde private activiteiten die worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, of indien het bekostigde instellingen van hoger onderwijs betreft, onder verantwoordelijkheid van de rechtspersoon waarvan de instelling uitgaat, ook indien het bevoegd gezag of deze rechtspersoon de private activiteiten heeft ondergebracht of uitvoert in een aparte rechtspersoon waarin het overheersende zeggenschap heeft;

Commentaar

Dit is te zien als een aanscherping van het kader met betrekking tot het hebben van de verantwoordelijkheid voor een bepaalde constructie. Een CvB kan wel iets 'op afstand zetten', met voor de private onderdelen eigen directies, maar als in de praktijk de uiteindelijke formele zeggenschap toch bij dat bestuur ligt, zal men daarover op dat niveau dienen te rapporteren.

Het kan best zo zijn dat voor de private hbo-activiteiten een 'rechtspersoon voor het hoger onderwijs' in het leven is geroepen, maar ook dan valt het geheel onder het desbetreffende CvB. Daaraan valt niet meer te ontkomen, met het streven van OCW naar meer transparantie rond de verschillende constructies en 'doorverwijzingen'.

- b. het simuleren van de beroepspraktijk ten behoeve van het bekostigd onderwijs wordt voor zover deze activiteit binnen de onderwijsinstelling plaatsvindt, tot de wettelijke taak gerekend; en
- c. de beleidsregel doet niet af aan het geldige staatssteunrecht en moet als complementair aan het staatssteunrecht worden gezien, voor zover private activiteiten zich kwalificeren als economische activiteiten in de zin van het staatssteunrecht.

De herziene beleidsregel bevat tot slot een aantal redactionele wijzigingen ter verbetering van de leesbaarheid. Omwille van de toegankelijkheid van het beleid wordt de beleidsregel uit 2021 in zijn geheel ingetrokken. De colleges van bestuur van de bekostigde mbo-instellingen, hogescholen en universiteiten zijn bij brief van 10 december 2024 geïnformeerd over de voorgenomen beleidswijziging.

Commentaar

Goede zaak om de oude beleidsregels volledig in te trekken. Er is overigens al te merken, kijkend naar de websites van bepaalde instellingen, dat men inspeelt op de nieuwe beleidsregel, door andere bewoordingen te gebruiken en waar mogelijk het private smaldeel anders te positioneren.

Deze beleidsregel wordt drie jaar na inwerkingtreding geëvalueerd.

Commentaar

Dat betekent dat per 1-1-2028 er al een evaluatie plaatsvindt. Men zal waarschijnlijk een monitor laten meelopen, om al gaandeweg te bezien hoe de bekostigde instellingen met de nieuwe beleidsregel omspringen.

We mogen tevens verwachten dat de grote private spelers en NRTO als hun nationale organisatie alles nauwlettend in de gaten gaan houden, zeker nu de bekostigde instellingen met een marktprijs mogen gaan werken. Wordt die nu lager om de concurrentie aan te gaan? Boort men nieuwe mogelijkheden aan? Vallen de activiteiten wel onder de noemer 'wettelijke taken en doelstellingen'? We wachten het gewoon af.

1.2 Private activiteiten versus wettelijke taken

Met private activiteiten worden alle activiteiten bedoeld die het bevoegd gezag verricht en die niet tot de taken van het bevoegd gezag of de onderwijsinstellingen behoren, zoals die in de onderwijswetgeving zijn beschreven en die voor bekostiging in aanmerking komen. Het begrip 'bevoegd gezag' omvat in deze beleidsregel tevens de colleges van bestuur bedoeld in het hbo en wo. Het onderscheid tussen wettelijke taken en private activiteiten volgt niet uit deze beleidsregel maar uit de wet, respectievelijk de Wet educatie en beroepsonderwijs (hierna: WEB) en de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW).

De onderwijswetgeving stelt slechts enkele beperkingen ten aanzien van het mogen verrichten van private activiteiten. De werkzaamheden die niet tot de wettelijke taken behoren, moeten passen binnen het werkgebied van de universiteiten, hogescholen en de open universiteit. Dit werkgebied is omschreven in artikel 1.3 WHW en na deze omschrijving zijn de werkzaamheden aangeduid die deze instellingen in elk geval moeten verrichten (de wettelijke taken). En verder geldt dat op grond van artikel 1.7.1 van de WEB, contractactiviteiten verband dienen te houden met werkzaamheden waarvoor de instelling wordt bekostigd en de uitvoering van de wettelijke taak niet schaden. Het begrip 'contractactiviteiten' dat in de WEB wordt gehanteerd moet breed worden uitgelegd en ziet

in elk geval op contractonderwijs en contractonderzoek en moet worden beschouwd als een specifieke categorie van het ruimere begrip private activiteiten¹.

Commentaar

In de annex wordt ingegaan op hetgeen in artikel 1.3 van de WHW staat en wat dus de doelstellingen zijn van een hogeschool (en een universiteit, maar een beschouwing dienaangaande laten we graag aan anderen over).

Private activiteiten kunnen een structureel karakter hebben. Zolang de wet en de voorwaarden van deze beleidsregel in acht worden genomen is het toegestaan om bestaande overcapaciteit ten aanzien van de wettelijke taak structureel voor private activiteiten aan te wenden.

De afgelopen decennia is een grote variëteit in private activiteiten waargenomen waarvan hier niet een uitputtende opsomming kan worden gegeven. Naast het verzorgen van contractonderwijs en contractonderzoek, zijn het voorzien in de huisvesting van studenten, het aanbieden van recreatieve voorzieningen aan studenten zoals sportfaciliteiten, het verzorgen van inburgeringsonderwijs, en het verzorgen van zij-instromers-opleidingen, voorbeelden van (niet wettelijk voorgeschreven) private activiteiten.

Commentaar

Zolang niet alles wordt genoemd, zal er altijd een grijs gebied zijn, dus wat wel en wat niet mag en kan. Maar deze voorbeelden zetten de toon, zoals dat al was te merken aan de reacties op het verbieden van het verzorgen van sportfaciliteiten aan studenten, niet behorende tot het studieprogramma². Dat is nu weer wel 'toegestaan', na alle commotie.

1.3 Financiering van private activiteiten

Uit de onderwijswetgeving volgt dat de bekostiging die het bevoegd gezag ontvangt is bestemd voor de uitvoering van de wettelijke taken, en dat de bekostiging alleen rechtmatig kan worden besteed voor zover deze ten goede komt aan de wettelijke taken. Dit betekent dat private activiteiten in beginsel met private middelen dienen te worden uitgevoerd.

Commentaar

Dat klinkt heel logisch. Maar er staat wel 'in beginsel'. Men zou dus publiek geld kunnen gebruiken voor het opstarten van een private activiteit, passend bij de wettelijke taken en doelstellingen, om vervolgens dit bedrag als het ware terug te betalen uit de winst die wordt gemaakt (want de marktprijs mag nu afwijken van de kostprijs).

Men mag geen winst gaan oppotten, al moet er natuurlijk wel weer geld zijn voor het jaar erna, om door te kunnen gaan. Dat geld is privaat verdiend en dan loopt het allemaal zoals het is bedoeld. Ook moet er geld zijn voor de actualisering van de private activiteit zelf en voor het kunnen omzetten van de opgedane ervaringen naar de bekostigde eenheden die daaraan verwant zijn (want zo kan men als opleidingen leren van de inbreng van degenen die vanuit het werkveld participeren in die activiteit. Zie hiervoor de volgende tekst).

Omdat het wenselijk kan zijn dat het bevoegd gezag naast de uitvoering van de wettelijke taken ook private activiteiten verricht die een meerwaarde hebben voor de kwaliteit van de uitvoering van

¹ Artikel 1.7.1. Contractactiviteiten

1. Aan een instelling kunnen contractactiviteiten worden verricht, bestaande uit werkzaamheden voor eigen rekening ten behoeve van derden. Deze activiteiten kunnen worden verricht indien zij verband houden met werkzaamheden waarvoor de instelling uit de openbare kas bekostigd wordt en voor zover de uitvoering van die werkzaamheden hierdoor niet wordt geschaad.
2. Het bevoegd gezag van een instelling draagt er zorg voor dat artikel 2 van de Wet privatisering ABP van toepassing blijft op het personeel.
3. De vereisten voor benoembaarheid, bedoeld in artikel 4.2.1, eerste lid, zijn niet van toepassing op een docent voor zover deze is belast met het verrichten van contractactiviteiten.
4. Het bevoegd gezag voorziet in een regeling voor het verrichten van contractactiviteiten door het personeel van de instelling met het oog op het voorkomen van vermenging van belangen.

² Misschien is het handig om voor alle studenten en binnen alle opleidingen onder de noemer van 'hbo-competentie' een studiepunt voor sport en teambuilding op te nemen. Dat zijn 28 klokuren, dus zo kom je als hogeschool een heel eind in het in stand moeten houden van allerlei faciliteiten.

de wettelijke taken, is er sinds 2003 beleid op grond waarvan het onder voorwaarden wordt toegestaan om met publieke middelen te investeren in private activiteiten.

Commentaar

Zoals hierboven al gemeld bij het commentaar kunnen private activiteiten inhoudelijk verwant zijn aan reguliere onderwijseenheden. Men kan aldus merken dat in het werkveld mogelijke nieuwe inzichten worden gebruikt en die kunnen worden meegenomen bij de actualisering van die eenheden.

Dat levert een duidelijke meerwaarde op, voor de kwaliteit als het gaat om de relevantie voor de arbeidsmarkt. Mogelijk dat bij het hbo de NVAO bij een heraccreditatie dit mede in ogenschouw kan en ook mag nemen, om te zien hoe publiek en privaat samen kunnen gaan.

Overigens is een specifieke vormgeving ook handig, door bepaalde eenheden op een 'private werkomgeving' te laten uitvoeren bijv. bij een bedrijf waarvan bekend is dat men op een vooruitstrevende wijze bezig is met zaken die in zo'n eenheid aan de orde komen. Dan kunnen ook begeleiders van zo'n bedrijf worden ingeschakeld en mogen bepaalde groepen medewerkers gewoon aanschuiven om ook dit stuk scholing te volgen. Dat is eigenlijk een vorm van privaat handelen, met het inschakelen van een bedrijf, maar dan komt er geen geld aan te pas, alleen maar inzet van mensen die er mede van kunnen profiteren.

Het begrip 'publieke middelen' moet in de context van dit beleid breed worden uitgelegd; het omvat méér dan alleen de ontvangen bekostiging en les- of collegegelden. Ook het met bekostiging opgebouwde vermogen, de onderwijshuisvesting, het personeel en alle andere voorzieningen die er zijn ten behoeve van de uitvoering van de wettelijke taak wordt tot de publieke middelen gerekend.

Met de term 'investeren' wordt bedoeld het aanwenden of het gebruik van publieke middelen in welke vorm dan ook. Het kan dus gaan om het verstrekken van financiële middelen, maar ook om het ter beschikking stellen van goederen of personeel dat vanuit de bekostiging of college- en les-gelden is of wordt gefinancierd. Ook wanneer voor het ter beschikking stellen van deze goederen of personeel een kostendekkend tarief wordt doorberekend, of wanneer de opbrengsten uit de private activiteit gelijk zijn aan of groter zijn dan wat de omvang van de investering is geweest, is er sprake van investeren in de zin van deze beleidsregel.

Commentaar

Helder wordt hier nog eens uitgelegd wat onder investeren wordt verstaan. Daarmee wordt in vrijwel alle gevallen een vorm van risico gelopen. Maar het kan ook veel geld opleveren, met winst die terugvloeit naar de bekostigde instelling maar tevens kan worden gebruikt voor een structureel aanbod van die activiteit. Dat moet zeker in de gaten worden gehouden, die aanpak, want iets eenmalig doen ligt niet voor de hand als bekostigde instelling. Het moet passen bij de wettelijke taken. De reguliere taken veranderen ook van jaar tot jaar en dan kan op basis van de private 'schaduw-scholing' worden gezien wat de beste vorm van actualisering kan omvatten.

Deelname van het bevoegd gezag in een andere rechtspersoon wordt beschouwd als een investering met publieke middelen. De beleidsregel is van toepassing op alle investeringen in private activiteiten die worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, of indien het bekostigde hbo- of wo-instellingen betreft, onder verantwoordelijkheid van de rechtspersoon waarvan de instelling uitgaat, ook indien het bevoegd gezag of deze rechtspersoon de private activiteiten heeft ondergebracht of uitvoert in een aparte rechtspersoon waarin het overheersende zeggenschap heeft als bedoeld in artikel 2:406 van het Burgerlijk Wetboek. Verwezen wordt naar artikel 1.3 van de beleidsregel dat de reikwijdte bepaalt, en de artikelsgewijze toelichting.

2. Voorwaarden voor het mogen investeren met publieke middelen in private activiteiten

Hiervoor is beschreven dat de onderwijswetgeving slechts enkele beperkingen stelt aan het bevoegd gezag ten aanzien van het mogen verrichten van private activiteiten. Deze beleidsregel stelt geen aanvullende voorwaarden aan het mogen verrichten van private activiteiten; de voorwaarden zien alleen op de toelaatbaarheid van het investeren in private activiteiten met publieke middelen. De voorwaarden zijn bedoeld om alleen die investeringen met publieke middelen in private activiteiten mogelijk te maken die bijdragen aan de kwaliteit van de uitvoering van de wettelijke taak. Zo vindt er geen ongewenste 'weglek' van publieke middelen plaats. Daarnaast is het van belang te

voorkomen dat private activiteiten van het bevoegd gezag leiden tot concurrentievervalsing of marktverstoring. De voorwaarden zijn daarom mede geënt op hoofdstuk 4b van de Mededingingswet (Overheden en overheidsbedrijven) en op het staatssteunrecht.

a. *De private activiteit is in lijn met de wettelijke taak van de instelling.*

Het bevoegd gezag kan op basis van bijvoorbeeld een projectplan of businesscase onderbouwen op welke wijze de private activiteit aansluit op of in verband staat met de wettelijke taak van het bevoegd gezag. Sportvoorzieningen voor studenten en/of voor onderwijspersoneel kunnen in lijn zijn met de wettelijke taak van de instelling.

Commentaar

Hier is dus veel over te doen geweest. Die voorzieningen moeten er zijn als in bepaalde opleidingen het vak 'sport' op het programma staat. Men kan als instelling dan alles huren, maar dat is wel een hele vervelende constructie, aldus afhankelijk te zijn van andere organisaties. Maar door alle voorzieningen in eigen bezit te hebben kan men voor behoorlijk veel van de tijd deze ook open stellen voor studenten die graag aan sport willen doen. Men kan dan kijken naar de marginale kosten en op basis daarvan deze studenten ter wille zijn, dus voor een studentenprijs. Maar goed, we hebben begrepen dat men mag dit voorlopig blijven doen, met een gedoogconstructie, om niet veel van de studenten weg te jagen naar commerciële verenigingen en vervolgens met leegstand bij de eigen voorzieningen te maken te krijgen.

b. *De private activiteit waarin met publieke middelen wordt geïnvesteerd, levert meerwaarde op voor de kwaliteit van de uitvoering van de wettelijke taak.*

Hiervan is bijvoorbeeld sprake wanneer een private activiteit eraan bijdraagt dat het bevoegd gezag zijn relatie met werkgevers in de regio kan versterken, waardoor er meer stageplaatsen en/of leerwerkplaatsen beschikbaar komen. Een intensievere samenwerking met werkgevers in de regio kan ook leiden tot meer en beter inzicht in de behoeften van werkgevers, zodat het onderwijs daarop kan worden aangepast.

Contractonderwijs, in welke vorm dan ook, kan leiden tot een grotere deskundigheid van docenten, en wanneer die deskundigheid ook voor de uitvoering van de wettelijke taak wordt benut, is er sprake van meerwaarde.

Commentaar

Ook hier wordt nog weer eens een belangrijk aspect van de kern van de beleidsregel uit de doeken gedaan. Contractonderwijs mag alleen worden aangeboden als op voorhand duidelijk is dat – in dit geval – docenten er beter van worden. Dat kan natuurlijk ook op andere manieren zoals door scholing te volgen, symposia met workshops bij te wonen, vakinformatie bij te houden, enz. Deskundigheidsbevordering is als zodanig overigens in de aanstelling opgenomen.

Het is aan het bevoegd gezag om de gevraagde meerwaarde voor de wettelijke taak te onderbouwen. Wanneer de investering louter is gericht op financieel gewin is er geen sprake van de gevraagde meerwaarde.

Commentaar

Dit is een interessant aspect van het geheel, om te zien hoe men met de private zaken zal omgaan. Gaat men nu ook anders een en ander vormgeven qua organisatie, is ook een belangrijke vraag. Dus gaan we zien dat bepaalde instellingen hun constructie gaan aanpassen? Gaat het aanbod op de schop? Dat lijkt ook ons een interessant aspect van de monitoring, om te zien hoe dynamisch dit alles is resp. zal gaan worden.

c. *De investering is proportioneel*

Hiermee wordt bedoeld dat de investering met publieke middelen in een redelijke verhouding dient te staan tot de meerwaarde van de private activiteit voor de wettelijke taak, gelet op de duur, de doelmatigheid en de kwaliteit van de investering. Het bevoegd gezag kan de proportionaliteit van de investering op basis van bijvoorbeeld een projectplan of businesscase onderbouwen. Investerings met publieke middelen in private activiteiten die structureel verliesgevend zijn, zijn ondoelmatig en *niet* proportioneel in de zin van deze beleidsregel.

- d. *De private activiteit waarin met publieke middelen is geïnvesteerd wordt voor ten minste een integrale kostprijs aangeboden dan wel tegen een marktconform tarief.*

Investerings met publieke middelen in private activiteiten mogen niet leiden tot concurrentievervalsing. Om een gelijk speelveld te creëren met niet-bekostigde marktpartijen die (vergelijkbare) private activiteiten aanbieden geldt sinds 2004 de voorwaarde dat voor private activiteiten die (mede) met publieke middelen worden gefinancierd een integrale kostprijs in rekening moet worden gebracht.

De minister hanteert geen eigen definitie van het begrip 'integrale kostprijs', maar sluit voor de uitleg van dit begrip aan bij artikel 25i van de Mededingingswet en het Besluit markt en overheid. Hieruit volgt dat alle kosten, zowel de directe kosten als de indirecte kosten, waaronder vaste lasten, kosten van overhead, vermogen en afschrijving van kapitaal- en andere goederen worden doorberekend in de prijs van de dienst of het product dat als private activiteit wordt aangeboden. De integrale kostprijs kan hoger of lager zijn dan een marktconforme prijs. Verwezen wordt naar de artikelsgewijze toelichting voor een nadere specificatie van integrale kosten.

Voor private activiteiten die kwalificeren als economische activiteiten in de zin van het staatssteunrecht, is het bevoegd gezag verplicht ten minste een marktconform tarief in rekening te brengen. Daarmee wordt bedoeld een tarief dat passend is in vergelijking met tarieven die elders op de markt worden gehanteerd voor vergelijkbare diensten of producten. Deze verplichting volgt uit het staatssteunrecht op grond waarvan publieke middelen niet mogen worden gebruikt om aan afnemers goederen of diensten aan te bieden tegen prijzen die lager zijn dan de marktprijs. Het marktconforme tarief dient voorafgaand aan de investering te worden bepaald op basis van de op dat moment beschikbare informatie en de verwachtingen voor de voorzienbare toekomst.

Overigens dient ook de integrale kostprijs vooraf te worden bepaald.

- e. *Een positief resultaat op de private activiteit wordt aan het publieke eigen vermogen toegevoegd.*

Wanneer er sprake is van een private activiteit waarin met publieke middelen is geïnvesteerd, wordt een positief resultaat op die private activiteit aan het publieke vermogen toegevoegd. Dat geldt eveneens wanneer de private activiteit wordt uitgevoerd in een aparte rechtspersoon waarin het bevoegd gezag overheersende zeggenschap heeft. Het (mede) met publieke middelen opgebouwde vermogen in de aparte rechtspersoon zoals hier bedoeld heeft niet een privaats karakter maar maakt deel uit van het totaal aan publieke middelen waarover het bevoegd gezag beschikt en dat bestemd is voor de uitvoering van de wettelijke taak.

Commentaar

Helder beschreven, in die zin dat alles wat zich onder de aansturing met een overheersende zeggenschap van het CvB afspeelt, voor haar rekening komt. Men kan wel met verschillende 'lagen' werken, maar als uiteindelijk aan de top het CvB staat vermeld, staat het gehele budget tot haar beschikking. Het mag dus niet de bedoeling zijn om bepaalde constructies zodanig 'verward' in juridische zin te laten zijn, dat er wel sprake is van zeggenschap maar niet 'overheersend'.

- f. Andersom geldt dat wanneer met een private activiteit waarin met publieke middelen is geïnvesteerd, een negatief financieel resultaat wordt behaald, dat negatieve resultaat ten laste mag worden gebracht van het publieke deel van het eigen vermogen. Hierbij geldt onverminderd het uitgangspunt dat private activiteiten niet ten koste mogen gaan van de wettelijke taak en dat bij een negatief resultaat de gehele private activiteit opnieuw tegen het licht van de in deze beleidsregel genoemde voorwaarden moet worden gehouden. Het ligt bijvoorbeeld voor de hand om bij een verliesgevend resultaat in elk geval de integrale kostprijs opnieuw (ex-post) te berekenen. Het investeren met publieke middelen in structureel verliesgevende private activiteiten geldt niet als een proportionele investering. Investerings in structureel verliesgevende private activiteiten dienen te worden beëindigd.

Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat ook wanneer de hiervoor genoemde voorwaarden worden nageleefd er nog steeds sprake is van een investering met publieke middelen in een private activiteit waarover verantwoording moet worden afgelegd.

3. Verantwoording en toezicht

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor een rechtmatige en doelmatige besteding van de publieke middelen en heeft een verantwoordingsplicht. Omdat de financiële risico's van investeringen in private activiteiten groter zijn dan de risico's bij besteding van publieke middelen ten behoeve van de wettelijke taak, is extra zorgvuldigheid geboden. Het is vanzelfsprekend zeer ongewenst als de uitvoering van de wettelijke taak in het gedrang raakt als gevolg van risico's die zich verwezenlijken na investeringen in private activiteiten met publieke middelen. Het bevoegd gezag is gehouden om de publieke middelen zodanig te beheren dat een behoorlijke exploitatie en het voortbestaan van de instelling is verzekerd. Daarnaast is ook de minister op grond van de Comptabiliteitswet 2016 verantwoording verschuldigd over een rechtmatige en doelmatige besteding van de rijksmiddelen.

Van het bevoegd gezag mag daarom worden verwacht dat zij volledig verantwoording aflegt over de investeringen met publieke middelen in private activiteiten en het intern toezicht zo organiseert dat zowel het college van bestuur als de raad van toezicht een duidelijke rol heeft bij het aangaan en het toezicht houden op private activiteiten.

Commentaar

Het moet dus allemaal heel erg formeel gebeuren. Er kan binnen een instelling met heel veel opleidingen de wens bestaan om private activiteiten te ontwikkelen, maar dan moeten zowel het CvB als de RvT daarvan op de hoogte zijn. Misschien mag je daarbij ook wel spreken van het moeten verkrijgen van toestemming vooraf dan wel het blijven doorgaan met bepaalde activiteiten.

Er kan ook een vorm van mandatering naar lagere echelons worden gebruikt, maar soms liggen zaken heel gevoelig. Bepaalde private activiteiten kunnen leiden tot schimmige constructies en ook de betrokken docenten en andere medewerkers kunnen in een lastige positie terechtkomen. Daarbij kan worden gedacht aan degenen die vanuit de private hoek worden ingeschakeld om een bijdrage te leveren.

Voorstel van onze kant: Er kan mogelijk een onafhankelijke commissie binnen de instelling worden benoemd (en dan hebben we het niet over de medezeggenschapsraden die mede een oogje in het zeil houden), die simpelweg naar alle constructies kijkt en namens het CvB mogelijke aanpassingen kan voorstellen.

De verantwoordingsplicht houdt in dat het bevoegd gezag zich in het bestuursverslag verantwoordt over investeringen met publieke middelen in private activiteiten in overeenstemming met deze beleidsregel. Dit betekent onder meer, dat ook wanneer sprake is van een interne doorbelasting tegen integrale kostprijs en ook wanneer de opbrengsten uit de private activiteit gelijk zijn aan of groter zijn dan wat de omvang van de investering is geweest, over de investering wordt verantwoord.

Om de administratieve lasten te beperken is het toegestaan om de verantwoording in het bestuursverslag achterwege laten voor zover de totale investeringen met publieke middelen in private activiteiten niet meer bedragen dan 0,1 procent van de rijksbijdrage die het bevoegd gezag ontvangt.

Daarnaast is het toegestaan – eveneens met het oog op de administratieve lasten – om in het bestuursverslag een zeker abstractieniveau te hanteren. Vergelijkbare private activiteiten mogen worden gebundeld tot aggregaat van 'soort activiteiten'. Een toelichting op de gemaakte keuzes voor bundeling en presentatie is voorgeschreven. In deze toelichting geeft het bevoegd gezag ook aan welke organisatorische eenheden betrokken zijn bij de investering.

Commentaar

Dat klinkt allemaal wel heel erg logisch, zeker bij grote instellingen met veel opleidingen die mogelijk allemaal wel iets met private activiteiten willen (gaan) doen. Maar het mag natuurlijk niet op een dusdanig hoog aggregatieniveau zijn dat winsten en verliezen gemakkelijk tegen elkaar kunnen worden weggestreept... vandaar dus de vereiste toelichting op de wijze van bundeling.

Per soort activiteiten geeft het bevoegd gezag inzicht in de baten afkomstig van afnemers van de private activiteit waarin met publieke middelen is geïnvesteerd. Verrekeningen binnen de instelling of tussen de instelling en separate rechtspersonen blijven hier nog buiten beschouwing, maar komen terug bij het gevraagde overzicht van geïnvesteerde publieke middelen.

Vervolgens geeft het bevoegd gezag inzicht in de geïnvesteerde publieke middelen. Hierbij gaat het zowel om eventuele financiële verrekeningen of doorbelastingen binnen de instelling of tussen de instelling en separate rechtspersonen, als om de financiële vertaling van de inzet van personeel, huisvesting en andere voorzieningen die met middelen verkregen ten laste van de rijksbegroting of anderszins uit hoofde van bij of krachtens de wet ingestelde heffingen bestemd om de wettelijke taak te verrichten, zijn of worden betaald.

Ten slotte geeft het bevoegd gezag inzicht in de totale kosten van de gepresenteerde soorten activiteiten. De beschrijving van het risicobeleid en -beheer rond private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd kan in beginsel op hoofdlijnen plaatsvinden. Het ligt voor de hand dat wanneer een of meerdere van deze private activiteiten van significante omvang zijn, een nadere specificatie van het risicobeleid en -beheer voor die activiteiten wordt gegeven.

Commentaar

Zo, ga er maar aanstaan. Men moet als instelling een hele analyse maken van de geldstromen, in samenhang met het streven naar de belangrijke meerwaarde voor de wettelijke taken.

Indien van toepassing wordt in het overzicht van de private activiteiten het beginsaldo van eventuele activeringen op de balans, de mutatie daarvan in het verslagjaar en het eindsaldo opgenomen.

De instellingsaccountant controleert of de investeringen met publieke middelen in private activiteiten voldoen aan de eisen die in deze beleidsregel worden gesteld en daarmee rechtmatig zijn. De jaarlijkse externe en interne verantwoordingsinformatie van de instellingen moet voldoende aanknopingspunten bieden om zicht te kunnen houden op de rechtmatigheid van de investering evenals op de proportionaliteit van de investering, en daarmee op de toelaatbaarheid van enige ondoelmatigheid in de besteding van de rijksbijdrage.

Het bevoegd gezag dient daarnaast op verzoek van de minister, dan wel op verzoek van de inspectie, inzage te geven in alle afzonderlijke investeringen met publieke middelen in private activiteiten, ook wanneer die investeringen vanwege de toegestane drempel niet in het bestuursverslag hoeven te worden verantwoord. Het bevoegd gezag is verplicht alle informatie te verstrekken die voor het toezicht op de rechtmatigheid van de investeringen noodzakelijk wordt geacht. Het bevoegd gezag moet bijvoorbeeld desgevraagd kunnen aantonen dat voor een private activiteit de integrale kostprijs is berekend dan wel kunnen onderbouwen dat deze tegen een marktconform tarief wordt aangeboden. Deze onderbouwingen zijn overigens ook nodig voor de controlewerkzaamheden van de instellingsaccountant. De inspectie kan eventueel onderzoeken of de instelling bij haar private activiteiten passende (risico-) beheersmaatregelen heeft getroffen en die ook adequaat toepast.

Investerings met publieke middelen in private activiteiten die niet voldoen aan deze beleidsregel zijn niet rechtmatig en kunnen leiden tot terugvordering van bekostiging.

4. Verhouding tot het staatssteunrecht

Deze beleidsregel is complementair aan het staatssteunrecht dat van toepassing is wanneer private activiteiten kwalificeren als economische activiteiten in de zin van het staatssteunrecht. Het bevoegd gezag dat voldoet aan de voorwaarden uit de beleidsregel voldoet dus niet automatisch ook aan de staatssteunregels. En andersom geldt dat wanneer het bevoegd gezag voldoet aan de staatssteunregels daarmee niet automatisch ook wordt voldaan aan alle voorwaarden van deze beleidsregel.

De minister is bij het verstrekken van publieke middelen aan het bevoegd gezag gebonden aan het staatssteunrecht. De Europese Commissie houdt daar toezicht op. Wanneer de Europese Commissie de Staat aanspreekt op niet-naleving van de staatssteunregels, leidt dat tot terugvordering van de ongeoorloofde staatssteun bij de eindontvanger. Het is daarom van belang dat het bevoegd gezag geen onverantwoorde staatssteunrisico's aangaat wanneer met publieke middelen wordt geïnvesteerd in private activiteiten. In paragraaf 3 van deze toelichting is aangegeven dat het bevoegd gezag in het bestuursverslag onder meer het (risico-)beleid en beheer dient te beschrijven en dat de inspectie eventueel kan onderzoeken of de instelling passende (risico-) beheersmaatregelen heeft getroffen en die ook adequaat toepast. Deze verplichting voor het bevoegd gezag en de bevoegdheid van de inspectie geldt onverkort voor eventuele staatssteunrisico's.

Het Kenniscentrum Europa Decentraal bevat veel informatie over de kenmerken van economische activiteiten waar het staatssteunrecht regels voor geeft.

Artikelsgewijs

Artikel 1.1, onderdeel b (integrale kostprijs)

Bij de vaststelling van de integrale kostprijs gaat het om álle kosten die samenhangen met de private activiteit. Dat zijn in ieder geval, maar niet uitsluitend:

- ontwikkelkosten van de private activiteit, zoals de ontwikkelkosten van een niet-bekostigde opleiding, of van daarvan afgeleide varianten, al dan niet in modules;
- personeelskosten;
- kosten van dienstverlening door derden;
- huisvestingskosten;
- afschrijvings- en onderhoudskosten;
- kostprijsverhogende belastingen, zoals btw en loonbelasting;
- vermogenskosten vreemd vermogen, indien ten behoeve van de activiteit investeringen zijn gefinancierd met vreemd vermogen;

Commentaar

Dit is toch wel interessant, het aantrekken van vreemd vermogen en daarmee dus financiële verplichtingen aangaan. Het kan zonder meer nodig zijn als er kansen worden gezien voor bepaalde private activiteiten met goede vooruitzichten, maar er geen startkapitaal voor handen is. De controle hierop moet dan wel stevig zijn. Denk aan de interne commissie die we eerder hebben voorgesteld, die onafhankelijk kan adviseren, ook na overleg met het CvB en de RvT.

- indirecte kosten;
- een risico-opslag. Bij de berekening van de integrale kostprijs wordt een vergoeding voor het gebruik van het publieke eigen vermogen in rekening gebracht. Deze vergoeding is een compensatie voor de ongelijkheid die er is tussen bekostigde onderwijsinstellingen en private ondernemingen. Private ondernemingen die op een markt opereren lopen allerlei soorten risico's en ze kunnen eventueel failliet gaan. Wanneer zij voor het doen van investeringen afhankelijk zijn van een lening, zullen kapitaalverschaffers daarom een bepaald rendement eisen op hun belegging (de lening die zij verstrekken). Het opnemen van een risico-opslag in de kostprijs heeft tot doel het creëren van zo gelijk mogelijke concurrentieverhoudingen tussen bekostigde onderwijsinstellingen als aanbieder van private diensten aan derden en andere, niet-bekostigde onderwijsinstellingen die gelijksoortige diensten aanbiedt.
De hoogte van de risico-opslag is gelijk aan het rendement dat kapitaalverschaffers zouden eisen op een lening aan een private onderneming van dezelfde omvang.

Wanneer een activiteit deels tot de wettelijke taak kan worden gerekend en deels een privaat karakter heeft, worden de kostenposten naar rato doorberekend.

Commentaar

Dat klinkt goed, maar het lijkt ons de praktijk toch moeilijk om die verdeling te maken. Het is dus een kwestie van goed opletten hoe de constructie wordt toegepast.

Artikel 1.1, onderdeel d (marktconform tarief)

Verwezen wordt naar de mededeling van de Europese Commissie betreffende het begrip 'staatssteun' in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (2016/C 262/01) waarin verschillende methodieken worden beschreven om een marktconform tarief vast te stellen.

Artikel 1.1, onderdeel e (private activiteiten)

Voor een juiste toepassing van deze beleidsregel is het van belang een helder zicht te hebben op waar de wettelijke taak eindigt en private activiteiten beginnen. De volgende voorbeelden van private activiteiten dienen ter illustratie en zijn niet limitatief:

- het verzorgen van niet bekostigd beroepsonderwijs en niet-geaccrediteerd niet-bekostigd onderwijs (trainingen en cursussen).
Ook wanneer een student naast het bekostigd onderwijs of naast een geaccrediteerde opleiding (extra) niet-bekostigd onderwijs dan wel cursussen of trainingen afneemt, bijvoorbeeld op

verzoek van een werkgever, is er voor wat betreft dat extra niet-bekostigde onderwijs sprake van een private activiteit;

- het verzorgen van niet-bekostigde zij-instroomopleidingen. Lerarenopleidingen bieden het traject 'zij-instroom in beroep (ZiB)' en het pdg-traject (pedagogisch didactisch getuigschrift) aan, waarmee een lesbevoegdheid wordt behaald, maar waarmee niet een bachelor- of masterdiploma wordt verkregen;
- het verzorgen van inburgeringsonderwijs;
- het in stand houden van een (erkend) leerwerkbedrijf gericht op de beroepspraktijkvorming, inclusief de activiteiten die binnen dat leerwerkbedrijf plaatsvinden;
- het aanbieden, in stand houden, of exploiteren van voorzieningen voor medewerkers en studenten, zoals recreatieve (sport-)voorzieningen, huisvesting en logies;
- het in stand houden of exploiteren van een reisbureau; een boekwinkel; een horeca-onderneming, of een copyshop;
- het verhuren van onderwijshuisvesting die met bekostiging tot stand is gebracht;
- het verlenen van diensten aan derden, zoals het detacheren van personeel (*voetnoot: Niet alle vormen van detacheren worden als een private activiteit aangemerkt. Zo wordt het detacheren van personeel tussen instellingen die gezamenlijk een leerroute aanbieden of die gezamenlijk het bekostigd onderwijs verzorgen tot de uitvoering van de wettelijke taak gerekend*), laboratoriumdiensten, financiële diensten, ICT-diensten, HRM-diensten;
- het voorzien in arbeidsbemiddeling, het ondersteunen van startups (o.a. middels zogenoemde incubators (*voetnoot: Onder incubators wordt hier verstaan, organisaties die een (incubatie-) proces realiseren om de versnelde groei van hoogwaardige starters naar succesvolle ondernemingen mogelijk te maken door een geïntegreerd pakketdiensten aan te bieden zoals werkruimte, services, cultuur, coaching, netwerk, (toegang tot) kapitaal, et cetera.*), kennis-exploitatie, valorisatie, niet als onderdeel van de wettelijke taak (*voetnoot: Voor zover universiteiten en hogescholen zich richten op het overdragen van kennis ten behoeve van de maatschappij, is er sprake van het uitvoeren van een wettelijke taak (artikel 1.3, eerste en derde lid, van de WHW)* maar in het verlengde daarvan, bij voorbeeld voor oud-studenten die hun bekostigde opleiding al hebben afgerond en/of oud-medewerkers, en waarbij veelal de betreffende oud-student of oud- medewerker dan wel een andere specifieke derde een economisch voordeel verkrijgt.

Artikel 1.1, onderdeel f (publieke middelen)

De in deze beleidsregel gehanteerde definitie komt grotendeels overeen met de definitie van publieke middelen in artikel 1 van de Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016 en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ 940).

Ook positieve resultaten verkregen uit private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd, worden tot de publieke middelen gerekend. Wanneer het bevoegd gezag de private activiteit uitvoert middels een aparte rechtspersoon waarin zij overheersende zeggenschap heeft, heeft het vermogen dat in deze rechtspersoon wordt opgebouwd niet een privaat karakter in die zin dat de rechtspersoon volledig vrij zou zijn in de besteding ervan. Volgens het jaarverslagrecht van boek 2, titel 9, afdeling 13, van het Burgerlijk Wetboek, dient het bevoegd gezag dan in beginsel te consolideren.

Commentaar

Hieruit blijkt nogmaals dat de overheid de diverse constructies stevig wil aanpakken. Als er een 'kerstboom' van entiteiten is opgetuigd, moet de top in het geval van overheersende zeggenschap de verantwoordelijkheid voor het geheel nemen. Het gaat in deze tekst over het vermogen dat via een private constructie is opgebouwd en dat niet 'zomaar' kan worden besteed aangezien het tot het vermogen wordt gerekend van de bekostigde instelling. Er zal zonder meer verantwoording over moeten worden afgelegd en dus moet ook het budget weer te worden uitgegeven in het verlengde van de wettelijke doelstellingen.

Artikel 1.1, onderdeel h (wettelijke taak)

De onderwijswetgeving (de WEB en de WHW) beschrijft de wettelijke taken van het bevoegd gezag of onderwijsinstelling die voor bekostiging in aanmerking komen. Net zoals bij het onderdeel e

(private activiteiten) geldt ook hier dat het voor een juiste toepassing van deze beleidsregel van belang is een helder zicht te hebben op waar de wettelijke taak eindigt en private activiteiten beginnen.

De volgende voorbeelden van activiteiten die tot de wettelijke taak (kunnen) worden gerekend dienen ter illustratie en zijn niet limitatief:

Commentaar

Het gaat om een reeks voorbeelden, in die zin dat daarmee 'de toon wordt gezet'. Mocht het om iets anders gaan, dan kan aan de hand van deze reeks worden gezien of in de 'geest' van de beleidsregel wordt gehandeld.

- het detacheren van personeel tussen instellingen die gezamenlijk een leerroute aanbieden of die gezamenlijk het bekostigd onderwijs verzorgen;
- activiteiten of voorzieningen die de toegankelijkheid en de kwaliteit van het bekostigde onderwijs bevorderen, voor zover die activiteiten of voorzieningen zijn gericht op de bij de onderwijsinstelling of het bekostigde onderwijs betrokkenen. Hiermee worden niet alleen personeel en studenten bedoeld, maar tevens leveranciers, zakelijke dienstverleners en andere bezoekers van de instelling. Daarbij geldt dat zij vrijwillig, kosteloos of tegen een geringe niet-kostendekkende vergoeding van die activiteiten of voorzieningen gebruik kunnen maken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om honours-programma's, Studium Generale, een bibliotheekvoorziening, kleinschalige horeca, kleinschalige printvoorzieningen, en parkeervoorzieningen.

Wanneer activiteiten of (kleinschalige) voorzieningen ook toegankelijk zijn voor anderen dan bij de onderwijsinstelling of het bekostigd onderwijs betrokkenen, dan is er voor wat betreft het gebruik van die voorzieningen door die derden wél sprake van een private activiteit waarop deze beleidsregel van toepassing is;

Commentaar

Dit is een van de meest verregaande eisen die via de beleidsregel wordt gesteld aan het privaat handelen van een bekostigde hogeschool. Een kantine kan bijvoorbeeld voor de studenten zijn maar als bezoekers zonder verdere aanvullende reden er ook gebruik van mogen en kunnen maken, dan is deze vorm van catering een private activiteit. Zie dan maar eens uit te vogelen welk deel van de omzet privaat wordt binnengehaald... Maar goed, daarom wordt vrijwel overal de catering uitbesteed aan een derde partij, om dit soort vraagstukken te vermijden. Overigens moet het wel om een substantieel gebruik door anderen gaan want 'even wat printen' via het hogeschoolsysteem, daar zal niemand zich verder druk om gaan maken, zoals ook aangegeven.

- het simuleren van de beroepspraktijk binnen de (hoger-) beroepsonderwijsinstelling wordt tot de wettelijke taak gerekend. De activiteiten die de instelling in dat verband verricht kunnen in beginsel dan ook met bekostiging worden gefinancierd, en de beleidsregel is op deze activiteiten niet van toepassing.

Het in stand houden van een (erkend) leerwerkbedrijf wordt echter niet tot de wettelijke taak van instellingen gerekend en de activiteiten die in een leerwerkbedrijf plaatsvinden evenmin;

Commentaar

Hierbij zou men kunnen veronderstellen dat dit betrekking heeft op duale opleidingen (of voltijd met veel praktijkvorming) waarbij binnen de hogeschool-constructie werkplekken worden geschapen die de betrokken studenten kunnen gebruiken als het gaat om de formele 'beroeps-component'. Het betekent dat de werkgever de hogeschool zelf is en zorgt voor de beoordeling van hetgeen wordt verricht qua werkzaamheden om de leeruitkomsten te behalen. Het gaat om een atelier, een hotel, een restaurant, een garage, enz. Deze kunnen door externe organisaties worden beoordeeld, om een vorm van erkenning te verdienen, maar daarmee is er dus geen sprake van een aanvullende 'accreditatie'.

Mogelijk kunnen externe partijen en experts worden gevraagd voor het beoordelen van de werkzaamheden, maar ook dan blijft het om een private activiteit gaan.

- om het belang van een opleiding voor de maatschappij te kunnen uitdragen en om potentiële vraag naar de opleiding te kunnen stimuleren, wordt een beperkte mate van promotie, reclame

of voorlichting van bekostigd onderwijs beschouwd als een activiteit die behoort tot de wettelijke taak.

Besteding van publieke middelen aan promotieactiviteiten dient uiteraard wel doelmatig te zijn, dat wil zeggen dat de instelling ernaar moet streven om met zo min mogelijk kosten het beoogde doel te bereiken.

Commentaar

Ook een interessant punt, met de gedachte dat een student zich uiteindelijk toch maar bij een van de hogescholen kan inschrijven... Maar er wordt veelal toch veel geld besteed aan allerlei campagnes om met het oog op de bekostiging en het in stand kunnen houden van bepaalde opleidingen door zoveel mogelijk studenten aan te trekken. Daarbij zou het handig zijn als de overheid gewoon maar een norm stelt aan het bedrag, gerelateerd aan hetgeen als bekostiging wordt overgemaakt naar de instelling. Zo niet, dan zou dit wel eens een heel loos voorschrift kunnen zijn.

Artikel 1.3 (reikwijdte)

Onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag:

De beleidsregel is van toepassing op alle investeringen met publieke middelen in private activiteiten die onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag worden uitgevoerd. Dit betekent onder meer dat wanneer het bevoegd gezag deelneemt in andere rechtspersonen, de beleidsregel eveneens van toepassing is op investeringen in die andere rechtspersonen.

Commentaar

Helder. Nogmaals de 'waarschuwing' dat alles dat samen met andere partijen in de private context wordt gedaan, onder deze beleidsregel moet worden geschaard. Men kan zich dus niet verschuilen achter die partijen, ook niet als de deelname relatief kleinschalig is.

Wanneer die andere rechtspersoon zich buiten de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag bevindt, betekent dat bovendien, dat de activiteiten die in die andere rechtspersoon worden verricht niet worden toegerekend aan het bevoegd gezag. De activiteiten die die andere rechtspersoon verricht worden dan ook niet beschouwd als private activiteiten van het bevoegd gezag en het bevoegd gezag hoeft dan ook niet te verantwoorden over de activiteiten die in die rechtspersoon worden uitgevoerd.

In deze situatie moet het bevoegd gezag nog wel verantwoording afleggen over de eigen investering met publieke middelen in die andere rechtspersoon.

Commentaar

Het betreft een uitwerking van die eerste alinea. Men hoeft dan in formele en juridische zin niet verantwoordelijk te zijn voor de betreffende activiteit, maar over de deelname moet wel verslag worden gedaan. Dus men heeft dan bijvoorbeeld geen zetel in het bestuur of directie.

Bovenstaande situatie verschilt van de situatie waarin het bevoegd gezag met publieke middelen investeert in een andere rechtspersoon waarover het bevoegd gezag overheersende zeggenschap heeft. In die situatie worden de activiteiten die in die andere rechtspersoon worden verricht namelijk beschouwd als activiteiten van het bevoegd gezag.

Dat betekent dat deze beleidsregel ook van toepassing is op de activiteiten die in die andere rechtspersoon worden verricht en dat het bevoegd gezag daarover moet verantwoorden.

Commentaar

Helder en conform eerdere toelichtingen.

Overige subsidies:

Bekostiging en aanvullende middelen zijn subsidies die onder het toepassingsbereik vallen van de beleidsregel, maar de beleidsregel is niet van toepassing op activiteiten die volledig met overige subsidies in de zin van de Algemene wet bestuursrecht worden gefinancierd. Hierbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan subsidies die zijn verkregen op grond van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS, aan Europese, provinciale en/of gemeentelijke subsidieregelingen.

Deze overige subsidies worden wel aangemerkt als publieke middelen, maar zij hebben een eigen wettelijk kader en een eigen verantwoordingssystematiek die los staat van de wettelijke bekostigingsvoorschriften.

Commentaar

Dat is ook duidelijk, mede denkend aan bronnen als Erasmus+, Horizon en andere geldstromen die vooral uit Brussel komen. Maar daarbij moet ook vaak 'eigen geld' worden ingebracht en dan is de situatie wat anders. Mogelijk kan dit nog een keer worden gezien, via de monitoring van deze beleidsregel.

Artikel 3.3 (inwerkingtreding)

De beleidsregel treedt met terugwerkende kracht in werking op 1 januari 2025, behalve artikel 2.2, eerste tot en met vijfde lid, betreffende de verantwoording in het bestuursverslag, dat een jaar later in werking treedt onder meer vanwege de gewijzigde eisen die worden gesteld aan de verantwoording en waaraan instellingen niet met terugwerkende kracht kunnen voldoen. Dit betekent dat voor het eerst volledig verantwoording moet worden afgelegd in 2026 over het kalenderjaar 2025. Voor wat betreft de verantwoording in het bestuursverslag over het kalenderjaar 2024, gelden de voorwaarden zoals die zijn vastgesteld in de beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten (2021) behoudens de afwijkingen geformuleerd in de aan de onderwijsinstellingen toegestuurde brief van december 2024.

Annex

Wettelijke taken hbo

In deze annex bezien we de wettelijke taken die een hogeschool heeft. Deze taken zijn te vinden in lid 3 van artikel 1.3 van de WHW.

Artikel 1.3. Instellingen voor hoger onderwijs

- 1 Universiteiten zijn gericht op het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. In elk geval verzorgen zij initiële opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs, verrichten zij wetenschappelijk onderzoek, voorzien zij in de opleiding tot wetenschappelijk onderzoeker of technologisch ontwerper en dragen zij kennis over ten behoeve van de maatschappij.
- 2 (...)
- 3 Hogescholen zijn gericht op het verzorgen van hoger beroepsonderwijs. Zij verrichten ontwerp- en ontwikkelactiviteiten of onderzoek gericht op de beroepspraktijk. Zij verzorgen in elk geval bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs, zij verzorgen in voorkomende gevallen associate degree-opleidingen en masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs *en zij dragen in elk geval kennis over ten behoeve van de maatschappij. Zij dragen bij aan de ontwikkeling van beroepen waarop het onderwijs is gericht.*

1 Algemeen

Er zijn dus twee duidelijke taken die de hogescholen moeten uitvoeren. Er is uiteraard een uitgebreid document aan te wijden, maar dan moet er eerst meer onderzoek onder de hogescholen worden gedaan – met de vraag hoe ze er zelf tegenaan kijken.

Misschien levert dit een mooie afstudeeropdracht op (en daarmee gelijk iets zijnde dat past bij de taak...).

2 Invulling om aan de taken te voldoen

We geven verderop een niet limitatieve lijst van zaken die bij opleidingen passen als het gaat om de taken die wettelijk worden voorgeschreven. Eigenlijk is de meest simpele wijze om dit aan te tonen het hebben van een accreditatie, zeker als basis voor de bewijslast. Elke opleiding kent een beroeps- en werkveldprofiel dat voortdurend wordt geanalyseerd en dan zo goed mogelijk wordt geactualiseerd, om op een geheel eigen wijze bij te dragen aan de ontwikkeling van de onderliggende beroepen, functies en werkzaamheden. Het programma is echter altijd in een bepaalde mate achterlopend bij de realiteit. Dus bij wat er in het werkveld aan nieuwigheden wordt ingevoerd en gebruikt kan men niet anders dan zo snel mogelijk volgend zijn. Maar iemand die afstudeert, is altijd een beginnend beroepsbeoefenaar en heeft daarbij voldoende 'skills' meegekregen om te kunnen gaan meedraaien op de arbeidsmarkt. Aanvullende scholing kan daarbij behulpzaam zijn.

Het overdragen van kennis is daaraan gelieerd. Dat gebeurt met een opleiding die een student volgt en daarmee kennis tot zich neemt om als afgestudeerde zo goed mogelijk aan de slag kan gaan met inzet van die kennis. Internationaal spreekt men over 'plug and play' als de student 'rijp' is voor het bedrijfsleven of werk in een andere context. Daarmee kan de maatschappij worden geholpen om zo goed mogelijk te kunnen inspelen op de mogelijkheden die de economie in dit land en daarbuiten nodig heeft om een stabiel geheel te vormen, met de gewenste en benodigde groei-mogelijkheden, ook voor de afgestudeerden zelf.

Hetgeen hieronder wordt genoemd, is een selectief lijstje met voorbeelden hoe de maatschappij en de hogescholen 'in elkaar grijpen'. Veel daarvan komt bij een accreditatie aan bod, in een bepaalde dynamiek bij beide partijen. Daar zit 'm vooral de uitdaging voor een hogeschool, om competenties om te zetten naar een stevig programma en om studenten daarmee voor te bereiden op wat de arbeidsmarkt van hen vraagt.

2.1 Met inzet van studenten

• Stages

Een stagiaire neemt kennis mee van de gevolgde leerjaren en gebruikt deze tijdens de stage, binnen een bepaalde context en bij allerlei werkzaamheden. Dat kan mede gebeuren door nieuwsgierige vragen te stellen over bepaalde procedures, processen en andere zaken waarbij betrokkene in aanraking komt, om de anderen aan het denken te zetten. Zo kunnen wellicht op kleine schaal innovaties worden doorgevoerd.

- **Afstuderen**
Het afstuderen zal vaak in samenspraak met een bedrijf of organisatie plaatsvinden. Daarbij kan aan onderzoek worden gedaan dat gebruikt kan worden voor innovatie, verandering van bepaalde procedures, processen e.d. Het kan veelal worden gezien als een 'gratis' advies, kijkend naar een bepaald probleem waarvoor naar een oplossing wordt gezocht.
- **Projecten**
In veel opleidingen worden kleinschalige projecten uitgevoerd, meestal mede gebaseerd op een opdracht van een externe partij. Studenten werken dan in kleine groepen aan hetgeen in de opdracht is geformuleerd. Op die wijze dragen studenten en hun begeleiders bij aan het zoeken naar nieuwe mogelijkheden op een bepaald vlak.
- **Duaal onderwijs**
De combinatie van werken en studeren is uiteraard binnen een duale opleiding een ideale mogelijkheid om studenten niet alleen op verschillende plekken te laten leren (competenties te verwerven) maar ook met hun (tijdelijke) collega's aan nieuwe ontwikkelingen een bijdrage te leveren. De begeleiders van beide kanten, dus binnen de organisatie die de werkplek levert en vanuit de hogeschool, spelen daarbij een interessante en belangrijke rol.
- **Werkplekleren**
Bij deeltijdse opleidingen kan gebruik worden gemaakt van het werkplekleren, een vorm waarbij bepaalde leeruitkomsten en beroepscompetenties in overleg met het bedrijf (de organisatie) op de eigen werkplek dan wel een tijdelijke plek elders binnen het bedrijf, zijn te verwerven. Daarbij kunnen collega's 'mee-lernen' en ook samen in een team werken aan nieuwe, actuele ontwikkelingen rond het productieproces en de dienstverlening.
- **Praktijkgerichte opdrachten**
Binnen diverse vakken worden opdrachten gekoppeld aan een probleem dat wordt ingebracht door de docent. Deze kan daarbij veelal putten uit de groep bedrijven die ook betrokken is bij de stages en de afstudeeropdrachten. Zeker als het docenten betreft die naast het lesgeven ook een baan in het relevante werkveld hebben, kan daarmee dicht op de praktijk gewerkt worden aan bepaalde (nieuwe) ontwikkelingen.

2.2 Met inzet van docenten en anderen binnen de hogeschool

- **Stagecoördinatie en -begeleiders**
Binnen elke hogeschool en de opleidingen worden stages geregeld. Daarvoor is een apart team beschikbaar, met als doel voor de studenten stageplekken te vinden op het vereiste niveau. Er bestaat een netwerk, met organisaties die al jaren stagiaires gebruiken en met nieuwe bedrijven die eerst nog goed moeten worden beoordeeld op geschiktheid. Tevens kunnen er bedrijven en organisaties zijn die zichzelf melden bij een hogeschool of dat doen via de sociale media, met plekken die mogelijk geschikt zijn en aan de eisen voldoen.
De stagebegeleiders spelen in de vormgeving en invulling van de stages een cruciale rol. Ze overleggen met de begeleiders namens de bedrijven. Deze contacten kunnen ook over en weer leiden tot nieuwe inzichten. Tijdens de zgn. terugkomdagen van stagiaires (als die dagen worden gehouden) kunnen ervaringen worden gebruikt om door te nemen wat nieuwe ontwikkelingen zijn, en of die ook een plek in de opleiding verdienen.
- **Docentenstages**
Er bestaat de mogelijkheid om binnen de component 'deskundigheidsbevordering' (of in het kader van het verzorgen van bepaalde onderwijsseenheden) als docent een korte stage te lopen bij een bedrijf of organisatie.
- **Gastdocenten**
Een veel voorkomende situatie is dat voor bepaalde (kern)eenheden experts vanuit het bedrijfsleven worden gevraagd om specifieke onderdelen te verzorgen.
- **'Praktijk'-docenten**
Er zijn vaak docenten die naast hun werk bij de hogeschool een baan hebben die past bij de leeruitkomsten van de eenheden die worden verzorgd. Op die wijze kan zowel de instelling als het desbetreffende bedrijf of organisatie van nieuwe ontwikkelingen profiteren.
- **Afstudeerbegeleiding**
Een prima wijze om als docent kennis te maken met onderzoek naar nieuwe ontwikkelingen in het relevante werkveld is het fungeren als begeleider bij een afstudeeropdracht of -project.

- **Lectoraten en kenniskringen**

Lectoren zijn bij uitstek geschikt om contacten met het werkveld te onderhouden, met onderzoek, mede op basis van nieuwe zaken binnen banen en functies. Ze hebben daarvoor een kenniskring waarin ook vertegenwoordigers van het bedrijfsleven kunnen zitten, om aldus de contacten 'warm te houden'.

2.3 Algemeen

- **Beroepenveldcommissie**

De beroepenveldcommissie (werkveld-adviesraad of anders genoemd) wordt nadrukkelijk betrokken bij veranderingen, aanpassingen en nieuwe zaken binnen het programma. Het is van belang om een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van bedrijven en organisaties te hebben.

- **Participeren in regionale netwerken**

In alle regio's bestaan netwerken voor het bedrijfsleven. Het is aan te raden om als instelling en zo mogelijk als opleiding daarvan lid te zijn en in ieder geval bijeenkomsten bij te wonen en in voorkomend geval bijdragen aan het programma te leveren.

- **Alumnibeleid**

Via bijeenkomsten van alumni van een opleiding kunnen ervaringen die zijn opgedaan en daarmee samenhangende vernieuwingen binnen het werkveld, worden teruggekoppeld naar docenten en het team dat verantwoordelijk is voor het opstellen van het studieprogramma.

- **Samenwerking met branches rond bepaalde (wettelijke) vereisten**

Er zijn opleidingen waaraan wettelijke eisen zijn verbonden. Vaak is het zo dat de betrokken branches onderdelen kunnen leveren voor het programma. Mogelijk dat bepaalde cursussen en trainingen samen met werknemers die bijgeschoold moeten worden, kunnen worden aangeboden.

- **Contacten met aanleverende scholen**

Uiteraard onderhouden hogescholen en opleidingen contacten met het mbo, havo en vwo.